

Om fargelegging, relasjoner og etikk i barnehage og skole

- Den store utfordringen i norsk skole og barnehage handler ikke om mangel på standardiserte skjemaer, men om fravær av tid og ressurser, skriver UiT-forskere ved Institutt for lærerutdanning og pedagogikk. Foto: Gorm Kallestad, NTB

Av Forskere ved ILP / UiT Norges arktiske universitet (se navneliste)

Publisert: 01.11.22 16:28 ▾

Del

KRONIKK

Dette er en kronikk, skrevet av en ekstern bidragsyter. Kronikken gir uttrykk for skribentens holdninger.

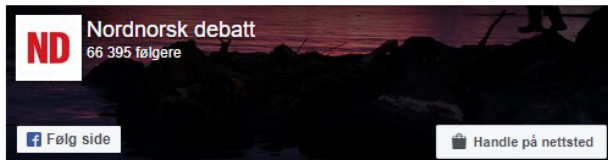
Lærer Ketil Stokkan løfter i et innlegg i Nordlys fram sin bekymring knyttet til et skjema som skal kartlegge relasjonen mellom lærer og elev. Skjemaet angir fargekoder som gir karakteristikk av elever som for eksempel «lett å elske», «får det til å koke» eller «vanskelig å forstå». Læreren skal så gi eleven fargekoder ut fra sitt forhold til eleven.

LES OGSÅ

Dette er det verste malkverket vi som jobber i skolen har blitt utsatt for!

Dette kartleggings skjemaet føyer seg inn i rekken av verktøy, standardiserte skjema og programmer som over en årrekke har inntatt barnehage og skole. Kartleggings skjemaet, og den påfølgende debatten, kan vitne om en tilsynelatende ukritisk tro på standardiserte skjemaers betydning i pedagogisk arbeid. Hensikten med dette innlegget er ikke å vurdere kvaliteten ved ulike kartleggings skjema, men å rette fokus mot betydningen av relasjonskompetanse, og læreres rett og plikt til å foreta etiske vurderinger av de skjemaer og programmer de blir både oppfordret til og pålagt å bruke.

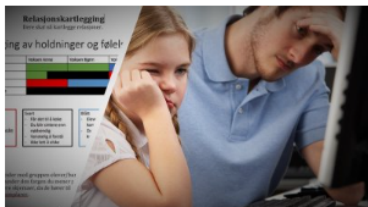

I et tilsvar til Stokkan påpekes det at det ikke er barnet som skal fargelegges, men relasjonen. Begrepet relasjon er gjennomgående i det videre innlegget, og vi er enige i at kvaliteten på relasjoner er helt sentralt for barns trivsel, læring og utvikling. Vi er også enige i at relasjonen alltid er lærerens ansvar, enten det er i barnehage eller skole. Det som derimot kan problematiseres, er hvilken forståelse som ligger til grunn for det aktuelle skjemaet.

LES OGSÅ

Svar til Stokkan: Det dreier seg ikke om å farge et barn, men å farge en relasjon

LES OGSÅ

Spesialpedagogikk på avveie

Innen barnehagepedagogikk er relasjon, relasjonskompetanse og relasjonsarbeid sentrale tema. Man er opptatt av dette som kjernen i det pedagogiske arbeidet, og som omdreiningspunktet i barnehagelærerens kompetanse. Det som er særegent når man arbeider med barn, er at forholdet er asymmetrisk. Dette betyr at læreren, i kraft av å være voksen, har mer makt enn barnet. Læreren har derfor et særlig ansvar for relasjonen, og for sine væremåter i møte med barnet. Dersom læreren ikke er dette ansvaret bevisst, kan denne makten misbrukes. Misbruk av definisjonsmakt er et eksempel på dette: læreren har makt til å definere barnets tanker, opplevelser og følelser, og kan komme i skade for å ukritisk definere og forklare barnets perspektiver og opplevelser med utgangspunkt i sine egne oppfatninger. Etter vårt skjønn bærer det å kartlegge barn ved hjelp av beskrivelser som «lett å elske», «vanskelig å elske» og «vanskelig å forstå», preg av manglende refleksjon rundt makt og ansvar i relasjon med barn.

LES OGSÅ

Når refleksjon og faglig skjønn abdiserer

Et annet sentralt aspekt ved begrepet relasjon, er den gjensidighet som ligger i forholdet. En relasjon er nettopp et forhold mellom to eller flere personer, som skaper gjensidige forutsetninger for hverandre. I den sammenheng er det også nødvendig å se på sitt eget bidrag. Dersom læreren beskriver et barn som «vanskelig å elske», havner fokuset først og fremst på egenskaper hos barnet, ikke på lærerens bidrag. Et spørsmål som kan reises i denne sammenheng er: hvem er det som får uttale seg? Slik det aktuelle kartleggingskjemaet fremstår er det ikke relasjonen, men lærerens oppfatning av eleven som fargelegges. Dette fører oss over til vårt neste spørsmål: kan man fargelegge en relasjon ved hjelp av kun den ene parts opplevelse av denne?

Filosofen Hans Skjervheim skrev i sitt essay Det instrumentalistiske mistaket om faren for å redusere mennesket til «kalkulerbare ting». Mennesket bør ikke reduseres til et middel for å oppnå noe annet, men må møtes ut fra moralske og humanistiske normer. For å følge Skjervheims resonnement: tillit kan ikke kreves, vi kan bare handle slik at vi er tillit verdig. Hverken lærere eller andre kan sette opp et kalkulert regnestykke for hvilke handlinger som skal føre fram til svaret «god relasjon». Relasjoner er komplekse og noe som blir til og utvikles i møter mellom mennesker. På den måten er ikke relasjon en fast størrelse som uten videre kan fanges inn i ferdige beskrivelser i et kartleggingskjema. Det overordnede er at relasjonen er lærerens ansvar, og det er lærerens handlinger i møte med barn som kan bidra til tillit. Bruk av det aktuelle kartleggingskjemaet innbyr ikke til en slik tillit, hverken fra barnehagebarn, elever eller foreldre.

I år er det ti år siden Lærerprofesjonens etiske plattform ble opprettet. Dette kan være en høyst betimelig anledning til å løfte fram denne, og vi vil oppfordre alle lærere i barnehage og skole til å fortsatt ivareta samfunnsmandatet med en høy etisk bevissthet og kritisk refleksjon i møte med toppstyring og politisk press. Den store utfordringen i norsk skole og barnehage handler ikke om mangel på standardiserte skjemaer, men om fravær av tid og ressurser.

Henriette Ludvigsen, universitetslektor pedagogikk, ILP, UiT
Torstein Unstad, universitetslektor pedagogikk, ILP, UiT
Betty Steinsvik, universitetslektor pedagogikk, ILP, UiT
Siri Sollied Madsen, førsteamanuensis pedagogikk, ILP, UiT
Sidsel Boldermo, førsteamanuensis pedagogikk, ILP, UiT
Pernille Bartnæs, universitetslektor pedagogikk, ILP, UiT
Maria Dardanou, førstelektor pedagogikk, ILP, UiT.
Hanne Kristin Bråthen, universitetslektor pedagogikk, ILP, UiT

Les mer om: [Skole](#) [Lærere](#) [Elever](#) [Kartlegging](#) [Pedagogikk](#) [Etikk](#)